Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

10.9.2019

Sonja Pyykkönen, erityisasiantuntija
ympäristöministeriö

Viite
Hänvisning

Asiantuntijalausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia
Ärende

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmä U 73/2018 vp Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevat ehdotukset

Komission ehdotuksessa on YMP:lle asetettu monia tavoitteita. Tavoitteet eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan on varmistettava kaikkien tavoitteiden toteutuminen. Olisi varmistettava ruokavarmuus, kuten myös tuettava ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia, joilla edistetään unionin ympäristö- ja ilmastotavoitteita. On erittäin hyvä, että Suomi kannattaa ympäristö- ja ilmastotavoitteiden toteuttamisen vahvistamista ja tukee maatalouden ympäristö- ja ilmastonsuojelun parantamista.

Komission ehdotukset luovat jäsenmaille hyvät puitteet rakentaa strategiset suunnitelmansa siten, että maatalouden sektorikohtaisiin ympäristö- ja ilmastotavoitteisiin voidaan vastata mahdollisimman tehokkaasti. Suomen tulisi hyödyntää tämä mahdollisuus ja asettaa tavoitteet EU-keskivertomaata kunnianhimoisemmiksi. Vastuu ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin pääsemisestä jää ehdotuksessa jäsenmaille, joille on annettu strategisten suunnitelmien tekemiseen aiempaa enemmän joustoa.

On tärkeää, että maatalouden ympäristöohjelmat olisivat pitkäjänteisiä ja maatalous myös ympäristö- ja ilmastonäkökulmista kestävää. Vesienhoidon, monimuotoisuuden ja ilmastopäästöjen vähentämisen osalta maatalouden sektorikohtaiset tavoitteet sekä toimenpiteet nojaavat pitkälti maataloustukiin. Kansallisen strategisen suunnitelman kokonaisuus ratkaisee sen, onko tavoitteisiin mahdollista päästä. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden tulisi olla mahdollisimman kohdennettuja ja kustannustehokkaita. Myös toimenpiteiden jatkuvuus olisi tärkeää.

Ensimmäisen kerran edellytyksenä on, että strategiselle suunnitelmalle, tulisi tehdä kaikkien tukimuotojen osalta ympäristövaikutusten arviointi. Kokonaisuuden arvioinnilla voidaan varmistaa politiikkakoherenssi. Olisi hyödyllistä laatia maataloudelle pitkän aikavälin suunnitelma, jolloin voitaisiin kuvata selkeästi, kuinka pitkälle strategisessa suunnitelmassa ehdotetuilla toimenpiteillä eri tavoitteiden osalta pyritään pääsemään tulevalla rahoituskaudella. Tämä toisi nykyistä konkreettisemmin esiin strategiasuunnitelmalla tavoiteltavan ympäristö- ja ilmastohyödyn.

<u>Määritelmät</u>

Jäsenvaltio voisi määritellä tukikelpoisuudelle lisärajoituksia esimerkiksi ilmasto- ja ympäristösyistä. Turvepeltojen kasvihuonekaasupäästöt sekä ravinnepäästöt ovat hyvin suuret ja säilyvät suurina hyvin pitkän aikaa verrattuna kivennäismaihin. Tämän vuoksi turvepeltojen raivaamiseen ei tulisi kannustaa myöntämällä niille tukia. Suomessa vuoden 2004 jälkeen raivatuille pelloille ei ole maksettu ympäristökorvausta

eikä luonnonhaittakorvausta. Jatkossa raivatuille turvepelloille ei tulisi maksaa muitakaan peltotukia. Investointitukea ojitukseen ei myöskään tulisi maksaa turvepelloille. Vuonna 2012 valtioneuvoston periaatepäätöksessä soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta on mm. linjattu, että toteutetaan maatalouspolitiikkaa siten, että ohjelma- ja tukikohdennuksissa otetaan huomioon turvepeltojen erityispiirteet ja vähennetään niiden viljelykäytöstä aiheutuvia haitallisia vaikutuksia. Raivauspainetta päätettiin pienentää mm. rajoittamalla EU:n säädösten mahdollistamissa puitteissa tukien myöntämistä uusille raivatuille pelloille sekä edistämällä pellonraivauksen kohdentamista kivennäismaille.

Jäsenmaat voisivat määritellä, kuka katsotaan tosiasialliseksi viljelijäksi sekä minimirajat viljelijätukien saamiseksi, eli sen, kenelle tukia voitaisiin myöntää. Ympäristönäkökohdista olisi hyödyllistä, että määritelmää ei tiukennettaisi nykyisestä aktiiviviljelijän määritelmästä eikä vaaditun peltopinta-alan määrää korotettaisi. Myös pienten tilojen ja saariston tilojen toimintaedellytykset tulisi turvata, jolloin mahdollisimman laaja toimijajoukko saataisiin mukaan ympäristönhoitotyöhön.

Ehdollisuus

Suomi on kannattanut muutoksia paljaan maan kiellon muuttamisesta maanpeitteen kasvipeitteisyysvaatimukseksi. Maan kasvipeitteisyyden vaatimuksia haluttaisiin toteuttaa pakollisten vaatimusten sijaan vapaaehtoisin keinoin, jolloin viljelijöille voitaisiin maksaa tukea. Peltojen talviaikaisella kasvipeitteisyydellä on merkitystä sekä ravinnehuuhtoumien että ilmastopäästöjen vähentämisen kannalta. Viljelykäytäntöjä tulisi ohjata siten, että kaikki mahdollinen peltoala olisi talvikaudella aitoa kasveilla toteutettua kasvipeitteisyyttä. Tulisi pyrkiä siihen, että vain välttämättömissä tilanteissa pellot voisivat olla talvisin ilman peitettä.

Suomen kantana on ollut, että I-pilarin ilmasto- ja ympäristöjärjestelmän toimeenpanon ei tulisi olla jäsenmaille pakollinen. Mikäli järjestelmä kuitenkin tulee pakolliseksi, tulisi selvittää, soveltuisiko esimerkiksi kasvipeitteisyysvaatimuksen toteuttaminen tähän tukimuotoon. Jo nykyisellä ohjelmakaudella ympäristökorvaukseen varattu rahoitus on Suomessa ollut riittämätön.

U-jatkokirjeen mukaan tarvittaisiin lisätietoa siitä, tarkoittaako ehdollisuuden vaatimusten laiminlyöntien seuraamusten muutosehdotus sitä, että seuraamuksia määrättäisiin vain ehdollisuuden valvontaotannassa oleville tuensaajille, eikä muissa valvonnoissa oleville tuensaajille. Tämä olisi merkittävä muutos nykyiseen. Olisi kestämätöntä, jos viranomainen kohtelisi tuensaajia eri tavoin riippuen siitä, millä valvontaotannalla sattuu olemaan. Myöskään muutoin, esim. ympäristöviranomaisen kautta ilmi tulevista, ehdollisuuden laiminlyönneistä ei aiheutuisi seuraamusta. Ehdollisuuden vaatimukset olisivat edelleen tukien pohjavaatimuksena. Voisi johtaa erikoiseen tilanteeseen, jos tuensaaja ei olisi noudattanut pohjavaatimuksia, esim. lainsäädännön vaatimuksia, mutta hänelle maksettaisiin vaativampien toimenpiteiden toteuttamisesta tukea.

Ilmasto- ja ympäristötavoitteista

Suomessa on aiemmin lähdetty siitä, että maatalouden osalta ympäristötavoitteita pyritään toteuttamaan mahdollisimman paljon ympäristökorvausjärjestelmän kautta. Tulevasta rahoituksesta riippuu, voitaisiinko tällä periaatteella jatkaa edelleen. Toimenpiteitä on joka tapauksessa jatkettava ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

YMP:n tulisi huomioida EU:n hiilineutraalisuustavoitteet. Suomen strategisessa suunnitelmassa tulisi huomioida hiilineutraalisuustavoitetta 2035 vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040, sekä myös ilmastolain uudistamisen tavoitteet mm. hiilinielujen vahvistamisesta, jotka heijastuvat myös maatalouden vähennystoimiin.

Maatilojen laaja sitoutuminen ympäristöohjelmien ehtoihin on tuottanut muutoksia viljelykäytäntöihin. Keskeisenä ympäristöohjelmissa on ollut lannoitteiden ja eläinten lannan ravinteiden käytön parempi op-

timointi ja kontrolli, joilla vaikutetaan kiintoainekuorman pienentymiseen. Ehdollisuuden uudeksi vaatimukseksi on esitetty vesipuitedirektiivin perustoimenpiteiden vähimmäisvaatimuksia fosforikuormituksen vähentämiseksi. Komission palautteessa vesienhoitosuunnitelmakaudesta 2016-2021 on nostettu esiin maatalouden ravinnekuormituksen parempi hallinta mm. fosforisääntelyn kehittäminen. Ympäristöministeriö katsookin, että tulisi säätää kasvilajikohtaiset kaikkia viljelijöitä koskevat fosforilannoituksen lannoitusrajat. Nykyiset ympäristökorvauksen lannoitusrajat eivät koske kaikkia viljelijöitä ja lannoitevalmiste-asetuksen rajat ovat niin korkeat, ettei niillä ole käytännössä merkitystä.

Vasta julkaistujen pintavesien tila-arvioiden mukaan tilanne ei valitettavasti ole parantunut. Rannikkovesien tila on heikentynyt. Maatalouden hyviksi todettuja toimenpiteitä tulee jatkaa, jotta vesien tilatavoitteet voidaan saavuttaa. Vesienhoidon toimenpideohjelman 2022-2027 suunnittelu tuottaa tiedon toimenpiteiden mitoitustarpeesta. Toimenpiteitä tulee kohdentaa eroosion ja kuormituksen vähentämiseksi vesistöjen varsilla oleville kalteville ja tulvaherkille pelloille. Lisäksi tarvitaan uusia vesiensuojelumenetelmiä, kuten kipsin levitys pelloille.

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi tärkeimmät toimenpiteet ovat olleet monimuotoisuuden ja kosteikkojen hoitosopimukset sekä peltoluonnon monimuotoisuustoimenpiteet. Parhaillaan on käynnissä ympäristöperinnebiotooppien päivitysinventoinnit. Rahoitusta tarvittaisiin perinnebiotooppien alkukunnostukseen ja raivaamiseen, jotta hoitoon saadaan lisää pinta-alaa. Nykyiset peltoluonnon monimuotoisuustoimenpiteet (monimuotoisuuspellot, luonnonhoitopeltonurmet ja suojavyöhykkeet) on tutkimuksissa todettu toimiviksi ja tehokkaiksi. Niiden toteuttamista tulisi jatkaa vähintään yhtä laajasti kuin nykyisin. Olisi myös tarpeen kehittää toimenpiteitä, jotka hyödyttäisivät pölyttäjähyönteisiä, esimerkiksi kukka- ja pölyttäjäkaistoja.